

Carta de Durruti des de la presó (1933)

Agustín Guillamón

perante a la Guerra; yo te les mandaré; pues en
Paris hay un Comité integrado por hombres muy capaces,
que escriben mucho y bien referente a la Guerra.
En que lees el France, te serán muy útiles; en
Barcelona yo tengo algunos periódicos; si los necesitas,
escribes a Mimi que te les mande; y si quieres la
puedes decir que te ponga en relación con este comi-
té; y te subscribas a la prensa; en cuestión de una
peseta por semana. Esta prensa te será muy
útil. Si se saliera pronto, hablaríamos de esto; y
te proporcionaría Revistas Francesas que son verda-
deras joyas literarias y científicas.
En ánimo te envío; y adelante; pero sin hacer damage-
ria. Lo triunfa cuando se es valiente.
Mimi me ha escrito que su Madre se marcha para
Paris, la mujer está triste porque se queda sola; y
tiene que dar a guardar la nena.
Rosie; manténme si te la tienes, la carta que
has leído en la prensa; y que está firmada por mí,
pues no la he leído.
Dar recuerdos a los amigos. Y Maxelin que
me escribe; Recibir un abrazo de esto que es
quiere
Pepé

El diumenge 2 d'abril de 1933, Durruti, Ascaso i "Combina" havien estat detinguts a Sevilla, a la sortida del Congrés Regional d'Andalusia i Extremadura. L'argument esgrimit per justificar l'actuació policial era aquest: "com a responsables dels conceptes delictius que van emetre en el míting de clausura"(1), és a dir, un **delicte d'opinió**, que atemptava contra la més elemental llibertat d'expressió de les persones.

El diumenge 9 d'abril, a Barcelona, els més destacats dirigents d'Estat Català i ERC, reunits en l'homenatge al feixista Josep Dencàs, aleshores conseller de Sanitat, consideraven que les detencions de Sevilla havien escapat la FAI i que aquesta organització podia donar-se com extingida. Aquestes declaracions prenen els desitjos per realitats, com acostuma a ser usual entre els comandaments de l'aparell repressiu burgès, quan pretenen reduir complexes i profundes qüestions socials i polítiques a puntuals o habituals problemes de "terrorisme" i ordre públic, individualitzats a més en uns pocs líders o caps de turc. Josep Dencàs havia estat un dels principals fundadors i

promotors, amb els germans Badia, dels escamots feixistes i independentistes de les JEREC (Joventuts d'Esquerra Republicana-Estat Català).

Buenaventura Durruti, Francisco Ascaso i Vicente Pérez "Combina" (2) van ser empresonats al penal de Santa Maria (Cadis), després de passar alguns dies a la presó de Sevilla.

En aquest penal Durruti va escriure una carta a la seva família, en la qual destaca la seva definició de pàtria com "conjunt de propietats" i l'oposició que fa entre guerra imperialista i guerra social, entesa com a sinònim de lluita de classes. La major part de la carta està adreçada al seu germà Pere, en un intent d'ajudar-lo a aprofundir en l'anàlisi de la guerra, que Buenaventura considerava que Pere no havia enfocat adequadament en un article publicat recentment a la premsa.

A la carta cal destacar alguns punts que incideixen en la biografia de Durruti:

- 1.- La seva permanència durant un any a París durant la Gran Guerra.
- 2.- La seva relació amb Pío Baroja, que el va visitar a la presó, possiblement interessat en el contacte i coneixement directe d'un home d'acció com Durruti.
- 3.- El tracte discriminatori i vexatori de les autoritats republicanes respecte als militants anarquistes, que impedia la menor col·laboració o enteniment del moviment anarcosindicalista amb les autoritats de la Segona República.

Aquesta carta, traduïda al català, és la que reproduïm íntegrament a continuació.

"Port de Santa Maria, 3 juny 1933 (3).

Estimada mare i germans.

He rebut la vostra carta, datada del dia 1, en la qual em dieu que teniu els passis al vostre poder, i em pregunteu que fer amb ells.

Els passis us els guardeu fins que jo surti i un cop a Barcelona me'ls envieu. El que em sap greu és que serà fàcil que no em pugui servir d'ells, ja que si fa dos mesos que els teniu en el vostre poder; només cal un mes perquè caduquin; mes que serà molt fàcil que passi aquí, doncs està vist que el Govern està disposat a que passi l'estiu a l'ombra.

Fa uns dies confiava a sortir, ja que els companys de Madrid m'havien escrit dient-me que Quiroga (4) havia donat ordres perquè ens possession en llibertat. Però de sobte, sense que ningú ho esperés, se'ns va presentar el jutge d'aquest poblet, amb un telegrama del jutjat que instrueix el procés pel míting de clausura del Congrés; procés pel qual estàvem en llibertat, sota la fiança personal de mil pessetes; i ens va comunicar que havia rebut un telegrama de Sevilla, en el qual ens havia de notificar que el procés havia estat reformat; i se'ns retirava la fiança; i per tant que restàvem a disposició del jutjat de Sevilla, processats i sense fiança.

Jo li vaig preguntar al jutge; a que obeïa aquesta modificació en un procés sense importància com aquest: no va saber què contestar; i es va cenyir a comunicar la meva presó sense fiança. Aquest cas és la primera vegada que es veu, ja que tots els processos per delictes d'impresió o paraula són amb fiança, i sense presó. No sé amb quina intenció hauran modificat aquesta fiança. Hem escrit als companys de Sevilla perquè ens aclarissin aquesta incògnita; una vegada aquests ens contestin; veurem a veure que intencions abriguen aquests ganàpies.

D'aquí; que voleu que us expliqui; aquesta és una presó terrible, on un entra i no sap quan surt; això és pitjor que l'infern de Dante. Estem completament incomunicats; han vingut companys a veure'ns i no se'ls ha autoritzat la comunicació. Està vist que el Ministeri de la Governació està disposat que ningú ens vegi. Ara que nosaltres anem a protestar d'aquesta mesura excepcional que s'empra amb nosaltres, ja que tots els presos que hi ha a les presons d'Espanya poden parlar amb les seves famílies i amics; i a nosaltres, que som presos polítics, no ens deixen comunicar amb

ningú: i després ens critiquen perquè ataquem al règim republicà. Què volen que diguem quan cometem aquestes barbaritats amb nosaltres.

Pío Baroja (5), quan va venir a veurem a la presó de Sevilla em deia: és terrible el que fan amb vostès; i jo li vaig preguntar quina posició creu Don Pío que hem d'adoptar nosaltres enfront d'aquestes arbitrarietats. No va saber què contestar. Després he llegit un article d'ell en Ahora, que és la resposta que no s'atreveia a donar-me a través de les reixes (6).

Bé, no vull parlar-vos més d'aquestes coses perquè em poso de mal humor.

Al vell Germinal (7), a qui havien posat en llibertat, l'han detingut de nou, i està en les mateixes condicions que Combina i jo. Processat pel míting i sense fiança.

Fa uns dies he rebut La Mañana, que me l'ha enviat Perico (8), he vist i llegit l'article que ha escrit amb el títol "Missatge dels nens anglesos", l'article està molt bé; però Perico no enfoca bé el problema de la guerra; i no t'enfadis per això, germà. Dies abans de la deportació us recordareu que vam fer un gran míting a Barcelona contra la guerra; en el qual va prendre part un gran pacifista francès: el príncep de la pau com li diuen a París. "Pioch" (9), aquest és el nom d'aquesta gran figura internacional. Pioch va fer molt per nosaltres quan estàvem presos a París. Pioch va fer un discurs grandios; va exposar els crims de la guerra d'una manera majestuosa. Mimi (10) va prendre el seu discurs taquigràficament; jo vaig parlar darrere de Pioch, després de saludar-lo i presentar-lo al públic espanyol; vaig tractar els dos aspectes de la guerra. Guerra imperialista i guerra social. Sense ferir la susceptibilitat de Pioch, li vaig preguntar el perquè havien esperat els pacifistes el perill de guerra per encarar-se contra la monstruositat de la guerra. Els pacifistes d'avui han tingut necessitat d'inspirar-se en els crims comesos, per fer articles a la premsa i discursos en els tribunals; com si els crims executats del 14 al 18 fossin els únics crims fets pel capitalisme. Jo he vist, germà Perico, molts éssers humans mutilats en aquesta terrible guerra; d'altra banda, tu saps que vaig viure un any a París, en plena guerra. Doncs bé, germà, jo no vaig tenir necessitat d'aquesta terrible tragèdia per aixecar-me contra tota mena de crims. Si la guerra va mutilar a milers d'homes, també la guerra social ha mutilat a milers de treballadors. Quina diferència hi ha entre l'home que perd un braç defensant la pàtria a qui el perd treballant? Què és la pàtria? Segons l'acadèmia és el sòl on un ha nascut. Però quins drets li concedeix la Pàtria al treballador? El de treballar quan troba qui li exploti. És a dir, la Pàtria és el conjunt de propietats; i en quan hi ha algun altre país que vol usurpar part d'aquesta propietat; llavors els propietaris s'emparen en les lleis que ells mateixos han creat; i amb les armes ens obliguen a morir al camp de batalla defensant la sagrada propietat. En aquestes lluites els homes s'assassinen els uns als altres, i quan la tragèdia ha acabat, els únics beneficiats són els propietaris.

Què és la guerra social? La lluita de dues classes socials. La primera, la dels propietaris, que per obtenir un màxim de beneficis, els importa un rave que els seus operaris deixin entre les màquines algunes parts dels seus membres; el cas és guanyar diners. D'altra banda, aquesta classe de propietaris veu que l'altra classe posa en perill les seves propietats; també apel·len a les lleis que ells han creat, i assassinen aquells que no se sotmeten a la propietat sagrada. En aquesta lluita, també germà hi ha molts homes mutilats, molts més que en les guerres imperialistes.

Com evitarem la guerra? Només hi ha una manera, Perico. Aconsellant a les joventuts perquè no construeixin les armes amb les quals s'han de matar; i que no defensin els interessos de ningú. Qui tingui propietats, que les defensi ell mateix.

Em diràs, Perico, que això està bé; però que la guerra la tenim a sobre, i cal evitar-la, d'acord germà: cal evitar la guerra. Només els treballadors organitzats són

capaços d'impedir la matança que s'acosta. Quan Herriot (11) va tornar a París d'un viatge per Espanya, va fer unes declaracions molt interessants a la premsa parisenca. Espanya, ha dit Herriot, és un país molt interessant i que demà s'ha de tenir en compte; doncs quan els joves republicans aconseguixin enfortir la República, serà un país molt útil per a la seguretat de la pau.

Cal tenir en compte, germà, que quan aquests homes parlen de la pau, és la guerra el que volen, i quan parlen d'enfortir la República, el que volen és anul·lar l'organització dels obrers, que en moments de guerra podria paraitzar la vida industrial de la nació. Herriot no es va atrevir a dir públicament que a Espanya no és possible una mobilització mentre existeixi la Confederació.

Així mateix, cal evitar la guerra, però cal preparar-se per que aquesta no es dugui a terme. Si es fa inevitable, has de donar solucions perquè fracassin els partidaris d'aquesta. El mateix que hom pensa a la tardor fer-se un abric per salvar-se del fred de l'hivern. Cal organitzar-se; però si arriba el moment fatal de la guerra, sapiguem paraitzar la indústria nacional; arma contundent per fer fracassar els plans maquiavèl·lics d'una classe sense escrúpol, que per conservar els seus privilegis són capaços de fer assassinar a mitja humanitat.

Perico, tu continua escrivint; els teus dos articles m'han agradat molt; el que has de fer és llegir; si necessites detalls per documentar-te referent a la guerra; jo te'ls enviaré, doncs a París hi ha un comitè integrat per homes molt capaços, que escriuen molt i bé referent a la guerra,

A tu, que llegeixes el francès, et seran molt útils A Barcelona jo tinc alguns diaris; si els necessites escrius a Mimi que te'ls enviarà, i si volguessis li pots dir que et posi en relació amb aquest comitè, i et subscrius a la premsa; és qüestió d'una pesseta per setmana. Aquesta premsa et serà molt útil. Si jo sortís aviat, parlariem d'això, i et proporcionaria revistes franceses que són veritables joies literàries i científiques.

Tu anima't Perico, i endavant; però sense fer demagògia. Es triomfa quan s'és valent.

Mimi m'ha escrit que la seva mare se'n va a París, la dona (12) està trista perquè es queda sola, i ha de donar a guardar la nena (13).

Rosa (14): envieu-me si la teniu, la carta que has llegit a la premsa, i que està signada per mi, ja que no la he llegit.

Doneu records als amics, i Manolín (15) que m'escrigui.

Rebeu una abraçada d'aquest que us vol, Pepé (16)." [Signat Pepé].

*

Durruti, Díez, Ascaso, Combina i Lorda van posar darrere de les reixes de la presó del Port de Santa Maria, a l'agost de 1933, en una foto molt difosa a l'època, que va ser enviada per Durruti a la seva família i a companys de lluita amb dues belles dedicatòries alternatives. La primera dedicatòria deia: "No hi haurà pau a la terra mentre existeixin les presons. Que no oblidin els idealistes que ells són els encarregats de destruir-les". La segona dedicatòria: "L'única solució que han donat els republicans és empresonar als que no pensen com ells".

El 13 de setembre Durruti, Ascaso i Combina, amb diversos companys, van ser traslladats a Sevilla per ser jutjats en aplicació de la Llei *de vagos y maleantes* de la Segona República, amb gran indignació de tots ells, que consideraven com un insult ser jutjats per ganduls, perquè tota la seva vida havien viscut del fruit del seu treball. Es van declarar en vaga de fam. Finalment Combina i Durruti van ser alliberats de la presó el 7 d'octubre de 1933, arribant a Barcelona el dia 10. No obstant això, Francisco Ascaso i altres tres companys (Díez, Valiente i Paniza) van ser retinguts a la presó fins al 3 de

novembre, acusats pel jutge d'un nou delictes de "desobediència", per negar-se a signar la sentència que els regalava el títol de ganduls.

El 22 octubre 1933 vuit mil membres uniformats dels escamots de les JEREC van desfilat militarment a Montjuïc, imitant el model nazi-feixista. Vestits amb camisa militar verda, pantalons foscos de pana, corretjams de cuir i botes ferrades, van escoltar els discursos de Miquel Badia, de Josep Dencàs (segons la "Soli" ridícul imitador de Hitler) i del tan manipulat com ambiciós president Macià.

Tal desfilada va provocar l'endemà un encès debat al Parlament català, que rebutjava majoritàriament tals manifestacions totalitàries, encara que tot va quedar en simple xerrameca i en la major passivitat.

El 24 d'octubre un grup d'escamots va assaltar a punta de pistola la impremta on s'imprimia el setmanari humorístic *El Be Negre*, provocant alguns desperfectes, alhora que destruïen i segrestaven els cinc o sis mil exemplars del número d'aquesta publicació en curs d'impressió. No es va detenir a ningú; el redactor que havia ofès a alguns dirigents d'ERC i Estat Català va fugir prudentment a un llunyà país; i el propietari de la impremta va presentar càrrecs per destrucció d'alguns estris i deteriorament de maquinària contra el confés participant en l'assalt, el senyoret Jaume Aiguader (fill de l'alcalde de Barcelona i dirigent d'ERC del mateix nom), que va estar al comandament, amb el seu oncle Artemi, de l'escamot dels 15 assaltants del setmanari.

La "Soli" va advertir que si els escamots els atacaven es defensarien adequadament, molt lluny de la passivitat d'*El Be Negre*.

En els mesos següents l'emulació feixista dels escamots va incloure també rebentar vagues i boicotejar els mítings dels partits rivals, a la vegada que Badia i Dencàs es feien amb els ressorts efectius de Governació i Ordre Públic. Mentrestant, Durruti, Ascaso i Combina van intervenir en els massius mítings de la campanya abstencionista de la CNT. La guerra social seguia el seu curs.

D'esquerra a dreta, dempeus: Colette Durruti (filla de Durruti), Joaquina Dorado i Liberto Sarrau.
Asseguts: Emilienne (dona de Durruti), Rosa Durruti (germana) i Ricardo Sanz. París, 1979

Foto al Penal del Puerto de Santa Maria (1933)

Notes:

1.- *La Vanguardia* (5 d'abril de 1933).

2.- Vicente Pérez Viche, "Combina". Nascut a Barcelona el 28 de juny de 1900. envernissador. Exiliat a França durant la Dictadura de Primo de Rivera, va abandonar el Congrés de Marsella de 1926, al costat de García Oliver, quan no es van acceptar les tesis col·laboracionistes amb els polítics. Va participar en nombrosos congressos, conferències i mítings per tota la geografia espanyola. Va intervenir amb Durruti i García Oliver a la campanya d'agitació de gener de 1932, iniciada a Sallent, que va culminar en la insurrecció de l'Alt Llobregat. Detingut a Sevilla el 2 d'abril de 1933, després de pronunciar el discurs de cloenda del Congrés Regional andalús. Pres al penal del Port de Santa Maria fins a l'octubre. El 16 novembre 1933 va intervenir en el míting organitzat per la FAI celebrat al Palau d'Arts Decoratives de Montjuïc, amb Francisco Ascaso, Domingo Germinal, Alejandro Gilabert, Dolores Iturbe, Sébastien Faure i Buenaventura Durruti. En els anys següents va compartir cartell amb els més destacats oradors confederals, en els principals mítings anarcosindicalistes. Va assistir al Congrés de maig de 1936. Durant la guerra va ser un dels nou regidors cenetistes al Consell Municipal de Barcelona. Va ser president del Sindicat de Transports de Barcelona. Es va adherir al míting de Els Amics de Durruti celebrat al Teatre Poliorama. A l'agost de 1938 va ser nomenat secretari de la Federació Nacional de Transports de la CNT. Al final de la guerra es va exiliar a Veneçuela i després a Mèxic.

3.- A l'encapçalament de la carta s'escriu una data errònia: 1926.06.03.

4.- **Santiago Casares Quiroga** (1884 - 1950) va ser un advocat i polític republicà. Va ocupar diversos ministeris durant la Segona República. Al juny de 1933, data de la carta de Durruti, era ministre de Governació, càrrec que va ocupar durant el bienni socialista-republicà (1931-1933). Era amic personal d'Azaña. Després de l'accés d'Azaña a la presidència de la República va ser nomenat President del Consell de Ministres i Ministre de la Guerra (maig de 1936), càrrec que va exercir fins el 18 de juliol de 1936, quan va dimitir, desbordat pel cop d'estat militar al qual no havia sabut enfrontar-se.

5.- La descripció de Durruti la va deixar plasmada en la seva obra *El cap de les tempestes*, i també a les seves memòries.

6.- Article de Baroja que no ha sigut possible consultar.

7.- **Domingo Miguel González** (1880-1936), conegut pel seu pseudònim de Domingo Germinal, o **Germinal**. La seva joventut va transcórrer a Biscaia. Cap a l'any 1905 va ingressar a la marina mercant. Va residir a Cuba i Mèxic durant els anys vint. El 1929 va tornar a Espanya. Entre 1929 i 1930 va viure a Blanes i Barcelona, col·laborant en *La Revista Blanca*. El 15 de setembre del 1930 va participar en un míting a favor dels presos celebrat al Palau de Belles Arts de Barcelona, on va exigir a l'Estat l'amnistia per als presos per delictes polítics i socials. El 16 d'octubre, una conferència que havia de donar al teatre Apol·lo de Vilanova i la Geltrú va ser suspesa per ordre del govern. En els anys trenta va fer mítings per tot el país. Era un excel·lent orador, en diverses llengües, que atreia molt públic. Detingut a Sevilla el 2 d'abril de 1933, va estar pres al penal del Port de Santa Maria. El 5 de novembre del 1933 va intervenir amb Josep Corbella, Francesc Isgleas, Valeriano Orobón, Benito Pabón i Buenaventura Durruti, en el gran míting de la plaça de toros Monumental de Barcelona contra les eleccions, organitzat per la CNT i la FAI. I el dia 16 en el míting organitzat per la FAI, celebrat al Palau d'Arts Decoratives de Montjuïc, amb Francisco Ascaso, Vicente Pérez Viche (Combina), Alejandro Gilabert, Dolores Iturbe, Sébastien Faure i Buenaventura Durruti. Fugint de la repressió republicana, va viure amagat en diverses localitats valencianes i més tard, buscant un clima benigne per la seva malaltia, es va instal·lar a Palma de Mallorca

(i ocasionalment a Eivissa), on entre 1935 i 1936 va dirigir el diari *Cultura Obrera*. Va morir a Elx al març de 1936.

8.- Perico, diminutiu de Pere, era germà de Durruti: **Marciano Pedro Durruti Domingo** (1911-1937). Després de militar en l'anarquisme es va afiliar a Falange el 1936 i va arribar a tractar a José Antonio Primo de Rivera, amb qui havia coincidit a la Presó Model madrilenya, i que va avalar el seu ingrés a Falange. Va morir nou mesos després que el seu germà. Va ser afusellat el 22 d'agost de 1937, en un poblet de Lleó, per membres del seu mateix bàndol que el consideraven un radical, després d'un judici de guerra sumaríssim, prou barroer.

9.- **Georges Pioch** (1873- 1953) va ser un periodista i destacat militant pacifista francès. A la fi del 1930 va crear i presidir la Lliga Internacional dels Combatents de la Pau, de la qual Romain Rolland era el president d'honor i Victor Méric el seu secretari general. En el comitè d'honor figuraven Albert Einstein, Stefan Sweig, Upton Sinclair, Paul Langevin, Georges Duhamel, Charles Vildrac i Jules Romains. Georges Pioch va dimitir el 1937, perquè creia que no condemnava amb prou fermesa i eficàcia els processos de Moscou. Va signar al costat de Jean Giono, Victor Margueritte, Marcel Martinet i Simone Weil una petició que exigia la no intervenció en les qüestions espanyoles, acompanyada per una petició de mediació entre les parts en conflicte. Es va retirar de tota activitat pública en 1943. Va morir a Niça el 27 de març del 1953.

10.- Mimi era la companya de Durruti: **Émilienne Morin** (1901-1991).

11.- **Édouard Herriot** (1872-1957), polític, home d'Estat i escriptor francès. Membre del Partit radical republicà i figura destacada de la Tercera i de la Quarta República. Va estudiar a l'Escola Normal Superior i va exercir el professorat a Nantes i des de 1902 a Lió. Va ocupar l'alcaldia de Lió des del 1905 fins al 1925 i, després de la II Guerra Mundial, fins a la seva mort. A partir de 1910 la seva tasca política en l'àmbit local va saltar al nacional, arribant a participar en nou gabinets de govern i a ser primer ministre en tres ocasions. Els seus principals càrrecs polítics foren el de Ministre de Transports i Obres Públiques, en 1916-1917; Ministre d'Educació, en 1926-1928; President del Consell de Ministres i Ministre de Relacions Exteriors en 1924-1925, juliol de 1926 i de juny a desembre de 1932; Ministre d'Estat, en 1934-1936. En 1946 va ser triat membre de l'Acadèmia Francesa. President de l'Assemblea Nacional des del 1947 fins al 1954.

12.- Emilienne Morin.

13.- **Colette Durruti**, nascuda al desembre de 1931, filla única de Buenaventura i Emilienne.

14.- **Rosa Durruti**, la seva germana.

15.- **Manuel Durruti**, germà de Buenaventura de simpaties socialistes. En la revolució d'octubre de 1934 va morir d'un tret, a prop del pont de Sant Marc, a la ciutat de Lleó.

16.- Durruti, en la correspondència amb la seva família, signava Pepé. Recordem que el seu nom complet era José Buenaventura.

Edició d'Alejandro Proletaria

Per a contactar amb nosaltres: germinal_1917@yahoo.es

Visita les nostres edicions en: <http://grupgerminal.org/?q=node/517>

